

Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra Latvijas iedzīvotāju aptauja "Attieksme pret tiesām un saskarsme ar tiesvedības procesu".

Laika posmā 09.08.2019 līdz 20.08.2019 veikta Latvijas iedzīvotāju aptauja par attieksmi pret tiesām un saskarsmi ar tiesvedības procesu, kuras laikā aptaujāti 1043 respondenti vecuma grupā no 15-74.gadiem. Aptauja veikta visos Latvijas reģionos.

Aptaujas anketā ietvertie jautājumi:

Informētība par Latvijas tiesām, to darbību:

Pētījuma dati liecina, ka visbiežāk pēdējo trīs gadu laikā informācija par Latvijas tiesām un to darbību iegūta no masu informācijas līdzekļiem (55%). Nākamais biežāk nosauktais informācijas avots bija citu cilvēku pieredze (kādam tuvam cilvēkam ir bijusi saskarsme ar tiesām (24%). To, ka informāciju ir ieguvuši no savas personiskās saskarsmes ar tiesām, atzīmēja 9% respondentu, bet 4% minēja, ka šādu informāciju ieguvuši no valsts vai pašvaldību iestādes. Jāatzīmē, ka 28% pētījuma dalībnieku atzina, ka pēdējo trīs gadu laikā informāciju par tiesām un to darbību nav ieguvuši.

Ja salīdzina 2018. un 2019.gada aptauju datus, jāsecina, ka šogad respondenti retāk nekā pirms gada atbildēja, ka informāciju par tiesām, to darbību ir ieguvuši no masu informācijas līdzekļiem (2018.: 61%, 2019.: 55%) un no savas pieredzes (2018.: 12%, 2019.: 9%). Savukārt biežāk nekā pirms gada pētījuma dalībnieki atbildēja, ka informāciju par tiesām pēdējo trīs gadu laikā nav ieguvuši (2018.: 22%, 2019.: 28%).

Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka biežāk nekā caurmērā informāciju par tiesām un to darbību pēdējo trīs gadu laikā ieguvuši vīrieši, respondenti ar augstāko izglītību, latvieši, strādājošie, pētījuma dalībnieki ar vidējiem vai augstiem ienākumiem, kā arī Rīgas un Kurzemes iedzīvotāji.

Savukārt to, ka šādu informāciju nav ieguvuši, biežāk nekā caurmērā norādīja respondenti, kuriem ir 64 gadi un vairāk, aptaujātie ar pamatizglītību, cittautieši, respondenti bez LR pilsonības, nestrādājošie, pētījuma dalībnieki ar zemiem vai vidēji zemiem ienākumiem, Vidzemes un Latgales iedzīvotāji, kā arī lauku teritorijās dzīvojošie.

Saskarsme ar tiesvedības procesiem:

Aptaujas ietvaros respondentiem lūdza norādīt, cik bieži viņi pēdējo piecu gadu laikā bija iesaistījušies tiesvedībā.

Saskaņā ar aptaujas datiem absolūtais vairākums (86%) respondentu norādīja, ka pēdējo piecu gadu laikā nebija iesaistījušies tiesvedībā. To, ka ir bijuši iesaistīti tiesvedībā, kopumā atzīmēja 13% respondentu: 10% norādīja, ka tas bija vienu reizi, 2% - ka divas reizes, un vēl 1% - ka trīs un vairāk reizes.

Salīdzinot ar iepriekš veikto aptauju datiem, jāsecina, ka būtiskas izmaiņas nav vērojamas.

Biežāk nekā caurmērā to, ka biežāk nekā caurmērā to, ka pēdējo piecu gadu laikā bija iesaistījušies tiesvedības procesā (vienu vai vairākas reizes) atzīmēja respondenti ar augstāko izglītību, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, kā arī Pierīgas iedzīvotāji.

Analizējot to respondentu atbildes, kuri pēdējo piecu gadu laikā bija iesaistījušies tiesvedībā, vērojams, ka aptuveni trešdaļa (34%) norādīja, ka viņu prasība tikusi apmierināta, 28% - ka prasība tika noraidīta, bet 18% - ka tika panākts izlīgums.

Jāatzīmē, ka, salīdzinot ar 2018.gadu, 2019.gadā respondenti biežāk norādīja, ka viņu tiesvedības procesā tika panākts izlīgums (2018.: 15%, 2019.: 18%).

Uzticēšanās tiesām:

2019.gada augustā veiktajā aptaujā respondentiem lūdza norādīt, cik lielā mērā viņi uzticas tiesām.

Kopumā 34% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka uzticas (atbildes „pilnībā uzticos” un „drīzāk uzticos”) tiesām (t.sk. atbildi „pilnībā uzticos” atzīmēja 3%). To, ka tiesām neuzticas (atbildes „pilnīgi neuzticos” un „drīzāk neuzticos”), atzina 49% respondentu (t.sk. atbildi „pilnīgi neuzticos” atzīmēja 21%).

Salīdzinot 2018. un 2019.gada aptauju rezultātus, var secināt, ka 2019.gadā respondenti biežāk pauda noteiktu attieksmi pret tiesām: biežāk norādīja to, ka uzticas tiesām, gan to, ka tiesām neuzticas, bet retāk nekā pirms gada atturējās no atbildes uz šo jautājumu.

Jāatzīmē, ka salīdzinoši atzinīgāk pret tiesām bija noskaņoti respondenti, kuri informāciju par to darbību ieguvuši no valsts vai pašvaldību iestādes, bet kritiskāk – tie, kuri ar tiesām bija saskārušies personīgi.

Ja analizē dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, var secināt, ka uzticas tiesām, norādīja respondenti vecumā no 15 līdz 34 gadiem, aptaujātie ar augstāko izglītību, latvieši, publiskajā sektorā nodarbinātie, pētījuma dalībnieki ar augstiem ienākumiem, kā arī Rīgā un Latgalē dzīvojošie.

Savukārt vīrieši, aptaujātie ar vidējo izglītību, cittautieši, pētījuma dalībnieki ar zemiem, vidēji zemiem vai vidējiem ienākumiem, Pierīgas, Vidzemes un Zemgales iedzīvotāji, kā arī citās pilsētās (ne Rīgā) dzīvojošie biežāk nekā caurmērā atzina, ka tiesām neuzticas.

Apmierinātība ar tiesu darbu:

Pētījuma ietvaros respondentiem lūdza novērtēt ar tiesu darbu saistītus aspektus.

Lūgti sniegt vērtējumu tiesas darbībai kopumā, atzinīgu vērtējumu (atbildes „pilnībā apmierināts” un „drīzāk apmierināts”) sniedza 35% respondentu, bet negatīvi noskaņoti (atbildes „pilnībā neapmierināts” un „drīzāk neapmierināts”) bija 30% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Jāatzīmē, ka liela daļa (36%) pētījuma dalībnieku nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu (atbilde „grūti pateikt”).

Ja salīdzina ar 2018.gadu, vērojams, ka šogad respondenti tiesas vērtējuši atzinīgāk nekā pirms gada (2018.: 28%, 2019.: 35%).

Jānorāda, ka no respondentiem, kuriem ir bijusi personiska saskarsme ar tiesām, apmierināti ar tiesu darbību kopumā bija 43%, bet neapmierināti – 55%.

Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka apmierinātību ar tiesu darbu biežāk nekā caurmērā pauda jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem, pētījuma dalībnieki ar augstāko izglītību, latvieši, iedzīvotāji ar augstiem ienākumiem, Vidzemē un Zemgalē dzīvojošie, kā arī respondenti, kuri norādīja, ka uzticas tiesām.

Savukārt negatīvu attieksmi pret tiesu darbu biežāk nekā caurmērā pauda pētījuma dalībnieki ar augstāko izglītību, cittautieši, aptaujas dalībnieki ar vidējiem ienākumiem, Rīgā, Vidzemē un Zemgalē dzīvojošie, kā arī respondenti, kuri norādīja, ka tiesām neuzticas.

Lūgti sniegt vērtējumu dažādiem tiesu darba aspektiem, 41% respondentu bija apmierināti („pilnībā apmierināti” un „drīzāk apmierināti”) ar drošību tiesās (apsūdzēto konvojēšana u.c.) (neapmierināti: 9%), 37% - ar modernu informācijas tehnoloģiju izmantošanu tiesās (neapmierināti: 11%), 34% - tiesas procesa organizēšanu (paziņojumi par tiesas sēdēm u.tml.) (neapmierināti: 16%), 30% - ar informācijas pieejamību par tiesas procesu (neapmierināti: 21%). Kritisku vērtējumu vairāk nekā pozitīvu bijis, vērtējot dokumentu apriti (nepieciešamo dokumentu daudzums, sagatavošanas ātrums u.c.) (apmierināti: 18%, neapmierināti: 33%), tiesas procesa izmaksām civillietās no prasītāja/ atbildētāja viedokļa (valsts un kancelejas nodevas u.c.) (apmierināti:17%, neapmierināti: 33%), lietu izskatīšanas un tiesas procedūras ilgumu (apmierināti: 14%, neapmierināti: 48%).

Jāpiebilst, ka salīdzinoši bieži (38% - 53%) Latvijas iedzīvotāji minētos tiesu darba aspektus atturējās vērtēt. Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar 2018.gadu, 2019.gadā respondenti biežāk snieguši vērtējumu (gan negatīvu, gan pozitīvu) tiesu darba aspektiem un retāk atturējušies tos vērtēt (retāk atzīmēta atbilde „grūti pateikt”).

Ja analizē to respondentu atbildes, kuri norādīja, ka pēdējo trīs gadu laikā informāciju par tiesām ir ieguvuši no personiskas saskarsmes, vērojams, ka šī grupa biežāk sniedza konkrētu viedokli par visiem analizētajiem aspektiem (atbildi „grūti pateikt” atzīmēja no 5% līdz 22% respondentu).

Analizējot respondentu, kuriem bija personīga saskarsme , atbildes, vērojams, ka atzinīgu vērtējumu drošībai tiesās (apsūdzēto konvojēšana u.c.) sniedza 61% respondentu, modernu informācijas tehnoloģiju izmantošanai tiesās – 49%, tiesas procesa organizēšanai – 52%, informācijas pieejamībai par tiesas procesu – 44%, dokumentu apritei – 34%, tiesas procesa izmaksām civillietās no prasītāja/ atbildētāja viedokļa – 26%, bet lietu izskatīšanas un tiesas procedūras ilgumam – 24%.